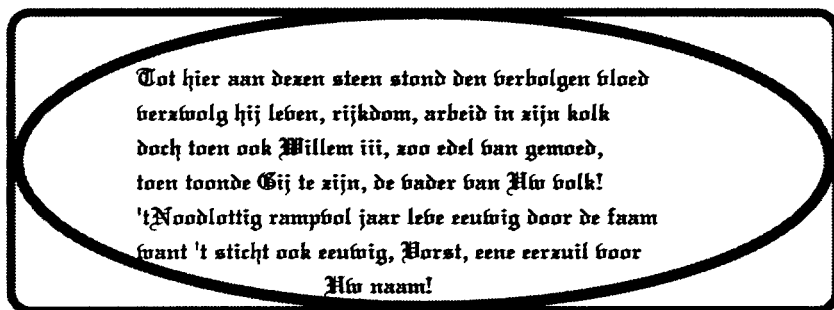

Jacques de Vroomen

Literatuur van de straat

Voor films ga je naar de bioscoop of de videotheek. Voor schilderijen zijn er musea. Voor muziek zet je de radio aan, koop je een cd of ga je naar een popconcert. Literatuur haal je in de boekhandel of in de bibliotheek. De afzet van kunst is ordelijk geregeld. Maar er zijn uitzonderingen. Soms kom je een kunstvorm in een ongewone omgeving tegen. Het lijkt me aardig in het literatuuronderwijs eens aandacht te vragen voor 'grensoverschrijdingen'. Literatuur vind je meestal in een boek maar zeker niet altijd.

In het vroege voorjaar van 1861 was het water van de Waal bij Nijmegen zo hoog gestegen dat er geen houden meer aan was. De benedenstad liep onder en de schade was groot. Een steen met een gedicht op een oud pand aan de Waalkade informeert het nageslacht over de rampzalige watersnood:

Een stukje negentiende-eeuwse literatuur op een gevelsteen. Het karakter van de literatuur uit die eeuw kan er treffend mee geïllustreerd worden. Retorisch taalgebruik: 'verbolgen vloed', 'verzwolg', 'noodlottig rampvol' en een gevelsteen heet 'eerzuil' al zal dat ook wel een beetje figuurlijk bedoeld zijn. Ook het zo kenmerkende 'oranjegevoel' van zoveel negentiende-eeuwers is hier ruimschoots aanwezig. Ik noem verder de neiging tot idealiseren en positieve duiding. De ellende heeft gelukkig toch ook weer iets moois voortgebracht. De band van Vorst en Volk is er krachtig door aangehaald.

Er is ook nog een interessante taalkundige opmerking te maken. Het zinsdeel 'den verbolgen vloed' is onderwerp, dus 'den' had gewoon 'de' moeten zijn. Is het naamvalgebruik in 1861 al stevig in verval en weet de dichter niet al te best hoe het hoort? Of klinkt 'den' gewoon wat literairder dan 'de'.

Het lijkt me nuttig om leerlingen in de plaats waar ze wonen, of regelmatig komen, oude gevelteksten te laten verzamelen. Dat is niet alleen interessant als illustratie-materiaal bij lessen literatuurgeschiedenis. Die wandteksten maken ook duidelijk dat literatuur in het verleden zoveel meer dan l'art pour l'art was, literatuur in dienst van (wisselende) maatschappelijke functies.

Ik denk dat het interessant is om in Tsjip wat voorbeelden van illustratieve teksten uit verschillende plaatsen te publiceren. Wie volgt?